

Erik Berggren kring Kristina Müntzings utställning KOD på Arbetets museum

Jag har i mitt arbete med Museet för glömska ställt ut Kristinas verk ett par gånger och även arbeten hon gjort med Kalle Brolin, hennes livs- och samarbetspartner.

Kristina Müntzings konst präglas av en sällsam blandning av form, färg och tanke. Jag skall försöka beskriva hur och varför jag tycker att utöver den estetiska upplevelsen, eller rättare sagt i den, det finns ett djup och något av en mycket viktig historiefilosofisk påminnelse i många av hennes arbeten.

Hon utgår ofta ifrån en händelse eller en historia och dra linjer och knyter samman platser och epoker som vi normalt inte ser sambanden mellan, som brukar hållas åtskilda. Jag tror det delvis, men inte bara, har att göra med att hon har verkat på många olika platser, Berlin, Umeå, Malmö, Göteborg, Buenos Aires, Ryssland och så vidare. Hon ser genom en del av de gränser som skapats för att beskriva världen.

Det finns som bekant många konstnärer och konstverk. Och man brukar sortera och beskriva dem, precis som platser och epoker, efter lite olika principer. Ofta betonas ett huvuddrag, till exempel att någons verk är konceptuella eller formmässigt starka, en del är kolorister, andra undersöker ansiktet eller ett visst material, somliga är ironiska eller allvarligt dystopiska eller fantasifullt visionerande.

Inte sällan beskrivs konstnärsskap så med hjälp av olika ord och typologier, för att fånga det specifika och till och med unika och autonoma i en konstnärs arbete, som om hen liksom upprättar ett helt eget universum. Det är ju en del av den romantiska idén om konstnären. Den sär-egna, omutbara, men ändå kommunicerande och förenande. Och en del kan ju verkligen också skapa en egen bild- eller formvärld. Det gör också Kristina. På sitt sätt.

Men lika väsentligt i hennes konst, något jag tycker mig se och alltid slås av, är att hennes verk genom en berättelse och en tanke, tillsammans med färg, form och ett hantverksmässigt tidskrävande arbete ofta nedlagt i dem, också är så starkt förankrade eller uppkopplade mot en viss historia och därigenom mot själva historien och hur vi ser på den.

Ofta tar hon alltså utgångspunkt i en politisk händelse, en rörelse som hon bygger en gestaltning kring. I verket Mapping Panther Politics till exempel, som visades bland annat på Passagen i Linköping 2012 och på många andra ställen, gjorde Kristina vad hon kallar collage i vilket hon lät bilder från dagens Biskopsgården i Göteborg sammanfogas med ord och paroller från The Black Panther Party i Californiens 60-tal. Collagen var också skapade som en väv, ett slags varp rann ut ur bilderna ned på väggen och ut på golvet. Viktigt i detta verk var att den koppling mellan svarta pantrarna då och pantrarna i Biskopsgården nu faktiskt inte var något som bara skedde i Kristinas verk utan det fanns verkliga kontakter, möten telefonsamtal mellan människor förankrade i dessa rörelser. Hon fångade upp och gav kropp åt en närmast osannolik historiskt och geografiskt transcenderande rörelse.

I ett annat verk The Promise skapade hon ett collage av chauvinistiska, populistiska valaffischer, från helt skilda tider och platser men som sammantaget visade upp ett skrämmande europeiskt samband, som reste frågor om politikens löften, och eg. vad Europa egentligen lovat hela tiden.

Och nu med den fantastiska historien om Mee-Maw, som utställningen KOD på Arbetets Museum utgår ifrån, får vi ta del av en storslagen gestaltning av hur ett eget hemligt språk skapades av kvinnliga textilarbetare i Lancashire i England. Ett språk som också är ett rörelsespråk och ett motståndsspråk. I Kristinas Müntzings konst finns en vilja att påminna om något.

Hon både pekar ut och ger form och kropp åt en viss historia, samtidigt som hon tycks komprimera tiden, och ta bort just det historiska i historien. Inte för att hänvisa oss till en filosofisk återvändsgränd av typen 'eviga värden', eller att 'historien upprepar sig'. Nej, hennes blick på historien, politiska rörelser, handlingar och händelser, är inte den antikvariska eller katalogiserande arkivariska, utan den aktivistiska.

Hennes verk kommer med den kanske viktigaste påminnelsen när vi ser tillbaka på rörelser, ord och kamper – att det är inte färdigt. Den kamp hon gestaltar är vår kamp om vi vill. När vi delar in historien i epoker och platser och kulturer och lägger den i olika lådorm vilket är nödvändigt för att få överblick, går dock en viktig insikt förlorad. Det är insikten att de där orden gäller än idag. Det förtryck dessa människor pekade ut är inte undanröjt. Så påminnelsen säger inte att historien upprepar sig, men att den hänger ihop. Så därigenom blir hennes konst så relevant också in i vår samtid. Genom att rita en linje, men också följa

en existerande förbindelse mellan de svarta pantrarna på 60-talet, unga aktivister i Biskopsgården i Göteborg, och vidare åter över Atlanten, till Black Lives matter i dag påminner hon om att kampen mot rasismen inte är färdig.

Precis som kampen om rätten att tala, förenas, ha ett eget språk, och ett eget rum att verka i som tänkande längtande människor, på våra arbetsplatser och i våra samhällen.

Tänk på det nästa gång någon avfärdar ditt politiska ställningstagande, din kritik eller ditt engagemang med frasen att ”vi lever i en ny verklighet nu”. Nej, den hänger ihop.

Mee Maw, det hemliga språket bland kvinnliga textilarbetare i norra Englands industrier påminner oss också i dag med #metoo och en ökande ojämlikhet i arbetslivet och en puttrande nervositet om identiteter om hur klass alltid varit sammanbundet med identitet, det både säregna (språket, positionen, såret, ”kulturen”) och det gemensamma. Båda sakerna måste aktiveras i solidariteten.

Kristina påminner om det med foton, collage, vävar som rinner ut över väggarna och liknar rufsiga antenner, som om hon fångat upp en hemlig frekvens, som ännu sänder. Collaget är congenialt – det är ju både den reparerande och nyskapande bildformen. Den sammanfogar trasiga, glömda bilder till en ny och annan bild.

Men det mest dominerande inslaget i utställningen är ändå de stora solfjädrar hon skapat 3-4 meter höga står de, som i en dans runt om i rummet med bilder från kvinnor i textilfabrikerna som kanske en gång talade över maskinernas buller, om att fika, eller strejka?

Jag kommer att tänka på en av den tyskjudiska filosofen Walter Benjamins sista texter, On the Concept of History från 1940. Det finns en koppling här till Kristinas blick, i hans avvisande av historien som en liberal framgångssaga, där samhället styrs mot, och av, en godartad framstegslogik. Hans historiesyn är mycket mörk, vilket är begripligt då den skrevs under fascismens framväxt under 30-talet i Tyskland och under Benjamins flykt. Han komplicerar också en förenklad marxistisk historiematerialism där klassförhållanden i en järnhård logik är det som ger form åt samhället. Bäst ihågkommen från denna text är hans syn på historien, inspirerad av en målning av Paul Klee, Angelus Novus, som en katastrofernas storm som blåser historiens ängel baklänges in i framtiden.

Benjamin pekar istället ut vikten av att minnas i historien ögonblick, händelser och erfarenheter som rymmer motstånd mot övermakt och förtryck. Dessa händelser, klasskamp, skall inte förstås menar han, som det som gör det möjligt att i samhället låta mer förfinade och sprituella saker existera. Kultur konst, medmänsklighet, empati och så vidare. Vi skall inte tänka på den politiska kampen, revolutionen och aktivismen, som ett arbete vi måste göra för att sedan det goda i livet skall få ta plats. Tvärtom skriver han, dessa kvaliteter återfinns vi just levande i kampen: mod, humor list och andlig styrka. Dessa saker, skriver Benjamin, finner vi i historiens katastrofer, de strålar mot oss som av en ”hemlig heliotropisk kraft”. Dvs den kraft som får växter att vända sig mot solen.

“Class struggle, which for a historian schooled in Marx is always in evidence, is a fight for the crude and material things without which no refined and spiritual things could exist. But these latter things, which are present in class struggle, are not present as a vision of spoils that fall to the victor. They are alive in this struggle as confidence, courage, humor, cunning, and fortitude, and have effects that reach far back into the past. They constantly call into question every victory, past and present, of the rulers. As flowers turn toward the sun, what has been strives to turn—by dint of a secret heliotropism—toward that sun which is rising in the sky of history.”

’Heliotropism’ får bli ordet som kategoriserar Kristina Müntzings konst. Det ser ut som en tanke, att Kristina tillsammans med Kalle Brolin sedan flera år driver konstprojektet Sunshine Socialist Cinema: en mobil solcellsdriven bio, som visar konstfilmer som reflekterar ljuset av gamla och nya kollektiva strider och rörelser, och den fitness, humor och list med vilken då- och samtidens konstnärer gestaltat dem. Precis som Kristina nu låter solfjädrar som återspeglar och påminner om ett hemligt historiskt motståndsspråk dansa mellan textilfabrikerna.